Abdulhalim Durma
-Kadı Kızı isimli romandan bir bölüm-

Harabeler Arasında

Kadı Efendi yanında iki zaptiye ile birlikte sabah namazının ardından henüz ortalığın yeni yeni ağarmaya başladığı sıralarda atlara atlayıp çıktıkları yol üzerinde ikisi Ermeni beşi Müslüman olmak üzere yedi köye uğradıktan sonra, sadece dört minaresi ayakta kalabilmiş olan şehre vardıklarında vakit kuşluğu çoktan geçmişti. Önlerindeki tepeyi aştıktan sonra bir anda gözler önüne serilen taş taş üstünde kalmamış olan harabeler karşısında şok oldu. Karşıdaki tepede yer alan kalenin eteklerinden itibaren eğimli bir araziye kurulmuş olan şehrin kalıntıları, üzerinde oluşmuş yabani bitki örtüsüyle adeta gizlenmiş, ayırt edilemez olmuş. Uzaklarda dar vadi kıvrımları arasında gözden kaybolan kuru derenin üzerinde iki tarafı birbirine bağlayan irili ufaklı birkaç köprüsü bulunmakta.

Burasını hiç de böyle düşünmemişti. Amcası Osman Efendi'nin hayatını geçirdiği bu yerin, terk edilişin kaderini bu kadar şiddetli yaşaması nasıl olabilirdi. Sanki üzerinde baykuşların tünediği viranelerin arasında, insanı tedirgin eden bir ölüm sessizliği hissediliyordu. Mümkün müydü bu!.. İnsanların doğup büyüdükleri, bir ömür boyu hayatlarını sürdürdükleri yeri böylesine terke zorlayan

hayat şartlarının ne kadar ağır olabileceğini tahayyül etmek, pratik tarafı güçlü olan Kadı Efendi için bile kolay değildi.

Eğitimiyle kazanmış olduğu, şaşkınlığa uğrama ya da hayranlık duyma gibi birçok insani zaaflardan uzaklaşarak o her şeyi bilen ve hayata tepeden bakan açıklama tarzının burada sükuta uğraması onun için beklenmedik bir olaydı. Tamamen yabancısı olduğu duyguları yaşıyordu. En acı verici durumlar karşısında bile çözüm reçeteleri sunan o çokbilmiş bakış tarzının burada işe yaramadığı bir gerçekle yüz yüze idi.

Hayatı basitleştiren, bir çerçeve içine alan, nerede nasıl davranılacağı ile ilgili bir kurallar manzumesine indirgeyerek insanın bireysel tarafını adeta yok eden ve her an değişmekte olan hayata tamamen yabancılaşan bir zihniyetin temsilcisi olmakla eleştirilirdi. Diğer taraftan, kuruma asırlarca yöneltilen eleştirilerin başında, asli fonksiyonu göz ardı edilerek başından beri devletin toplumsal düzeni sağlamada kullandığı araçlardan birine dönüştürülmüş olduğu gelmekte idi. Kendi bütünlüğü içerisinde dışarıdan gelen her eleştiriye verilecek savunma kabilinden cevabı vardı. Kendisinin sistemi eleştirisi ise zihniyetin mahiyeti icabı zaten söz konusu olamazdı. Kadı Efendi ruhsal hayatı maddileştirerek yok ettiği ileri sürülen bu sistemin bir parçası idi. Ve bu sistem o gün iç dünyasını allak bullak eden o beklenmedik duygusal krize cevap veremiyordu.

Fakat yabancısı olduğu kendisindeki bu durumun henüz tam olarak farkında değildi ve rasyonalize çabaları epey bir süre daha devam edecekti. Mutlaka, diye düşündü. “Bu insanlar çocukluklarının dünyasını herhalde bir çırpıda yok etmediler. Hafızalarında iz bırakan hatıraları hiç mi olmadı ki, o sokak aralarında geçen günleri adeta yaşanmamış gibi, ellerinin tersiyle bir tarafa ittiler.”

Aşağı tarafta, dar bir vadinin yamacına inşa edilmiş camiden geriye kalan yarı yıkık minarenin çevresinde yayılmış koyunları otlatan biri vardı. İki zaptiyeyi atlarla birlikte suyun başındaki ağacın gölgesinde bırakarak tam bir belirsizlikle toprak yığınlarına dönüşmüş viranelerin arasından ona doğru yürüdü. Yanına vardığında bu kişinin ihtiyar bir adam olduğunu gördü. Yıllarca güneş altında bulunmakla iyice esmerleşmiş olan yaşlı adamın yüzünde zamanla oluşan derin çizgilerin hangi yoğun ıstırapları gizlemekte olduğunu aklından geçirdi. Ne var ki, harabelerin arasındaki bu adamın sıradan biri olmadığını kısa zamanda anlayacaktı. Günleri neredeyse tamamen insanlardan uzakta ve hep kendisine mahkum biri… Verdiği selamı alan yaşlı adam, sıcakkanlı şekilde “Hoş geldiniz”, dedi ve espriyle ekledi. “Buraya arada bir define arayıcıları uğrar. Sizin geliş sebebiniz nedir?..”

-Amcamın kabrini ziyaret etmek istedim, dedi Kadı Efendi.

-Onu tanır mıyım acaba?

-Mehmet oğlu Osman Efendi.

-Demek Osman Efendi'nin yeğenisiniz, dedi ihtiyar adam. Yanılmıyorsam kabri Ulu Cami'nin haziresinde olacak. Tabi daha önce buraya gelmemişseniz bulmakta zorlanabilirsiniz. Sizi oraya götüreyim.

Kadı Efendi, harabelerin bulunduğu alana geldiği andan itibaren yaşamaya başladığı ağır endişelerden sonra, hiç ummadığı bu sözler karşısında açıkça rahatlamış, yüreğine su serpilmişti. Sanki yıllarca gelmeyi geciktirdiği burada, kendisini adeta yıllardır bekleyen bu adamla karşılaşmış olması büyük bir talihti. Birlikte ağır ağır yürümeye başladılar. Yaşlı adam, nostaljik konuşmasıyla düşüncelerine yön verir gibi, kendisini umulmadık bir şoka sokan viranelerin o meşum dünyasının sırlarına kapı aralıyordu.

"Vaktiyle, henüz bir çocuk iken, duvarına bitişik olan dut ağacının gövdesi çok kalın olduğu için, ancak caminin üzerinden dallarına geçerdik. Şimdi ne dut ağacı var, ne de sanki yıkılmasın diye destek olduğu cami. Her şey bir rüya gibi… Adamın biri, kalenin bulunduğu yerden buraya, yani şehrin bir ucundan diğer ucuna kadar evlerin üstünden yürüyerek gelmiş. Bu, vaktiyle şehrin nasıl bir yer olduğu hakkında bir tasavvur oluşturur, sanırım. Evlerin böylesine sırt sırta vermesinin insanlar arasında bir dayanışma sağladığı düşünülebilir. Belki de öyleydi, ama bunu hatırlamıyorum."

Kadı Efendi yaşlı adamın konuşmasındaki üslubundan derhal etkilenmişti ve onun zengin bir kişiliğe sahip olduğunu düşünüyordu. Böyle biriyle medeniyetin sona ermiş olduğu böyle bir yerde karşılaşmış olmasını şaşırtıcı buluyordu. Bu yaşlı adam kayıp şehrin hafızası olmalıydı. Kadı Efendi adamın sağlıklı görünüşünü tabiatın içinde yaşamış olmasına bağlamakla birlikte onun sadece şifahi bir kültüre sahip olmadığını aklından geçirdi. Birilerinin rahle-i tedrisinden geçmiş olmalı.. Yoksa hem bilgi hem irfan bakımından bu kadar olgunlaşmış olması beklenemez. Muhtemelen şeyhlik derecesine kadar yükselmiş olmalı…

Her yeri insanı adeta dehşete düşüren bir ölüm sessizliği kaplamış. Kadı Efendi bu viranelerin, taş ve toprak yığınlarının altında şehrin mamur olduğu zamanlara ait sayısız hatıranın da gömülü olduğunu aklından geçirdi. İnsanı derin bir hüzne boğan bir terk ediliş.

Burası, bir zamanlar muhakkak ki, bir panayır yeri gibi meydanları, insanlarla hınca hınç dolu çarşı ve pazaryerleri ile canlı ve hareketli idi. Çalışkan, hoşsohbet, bulunduğu yerde duramayacak kadar cevval ve neşeli olan halkı, mutlaka terbiyeli, mütevazı ve kanaatkardı. Şehrin harem ve selamlık daireleri ile kapıları herkese açık olan zengin konakları vardı. Yaşlı adamı dinlerken, zihninde canlanan bütün bu tablolar, bir masal alemini andırır gibiydi. Muhakkak ki, havuz başlarında bir araya gelip her

daim felekten kam almasını bilmiş olan bu insanların bugün bir rüya alemine ya da hemcinslerinin muhayyilelerine misafir olduklarını düşündü. Her şey güzel, her şey iyi ama.. bütün bunların arasında Osman Efendi nerede?...

Sanki sadece her an yıkılmaya hazır minaresi ayakta kalabilmiş olan Camii Kebir'in haziresi de belli belirsiz idi. Osman Efendi'nin kabrine ait şahide.. etraflarını kurumuş yabani otların bürüdüğü sağa sola dağılmış, büyük ölçüde toprak altında kalmış şahidelerden biri.. ama hangisi?..

Kadı Efendi için, kerametlere itibar etmese de, ihtiyar adamın yüzünde ancak fark edilen titremelerle adeta trans haline geçerek kısa sürede aranan kişiye ait mezarı bulması, sevindirici olmuştu. Toprağa yarı yarıya gömülmüş şahideyi doğrulttuğunda, üzerindeki yazının hiç tereddütsüz aradığı kişiye ait olduğunu gördü. Kadı Efendi, babasının kendisinden pek az söz etmiş olduğu kardeşinin bir şeyhe mürit olmak üzere aileden ayrılmış olduğunu dinlemişti. Osman Efendi, babasının çocukluk hatıraları arasında, aslında pek fazla yer almıyordu. Mahalle mektebinden sonra, daha henüz bir çocuk sayılabilecek yaşta iken, evi terk eden Osman Efendi'yi bir daha gören de olmamıştı. Şimdi kimsenin uğramadığı bir yerde, belki toprağın bir buçuk metre altındaki çürümüş bedeni, ölü bir şehrin ruhuyla mütenasip bir mana arz ediyordu. O büyük günü bekleyen ruhu, acaba bir

Fatiha’ya hasret değil miydi? Doğrusu, Osman Efendi kimdi?..

Sonunda açıkça ihtiyar adama musalla taşındaki helallik istenen o değişmez soruyu sordu. “Onu nasıl bilirdiniz?”

--İyi bilirdik, dedi yaşlı adam. Sonra da üsteledi. “Gerçekten iyi bilirdik.” Ne var ki söyleyecek başka anlamlı sözleri de vardı. ”Eğer, hayatta tercih diye bir şey varsa, o, herkesin kolay kolay seçemeyeceği bir yolu seçmişti.”

Kadı Efendi, sonunda ıssız çayırlarda tek başına sadece koyun otlatan bir insandan pek de beklenmeyen bir konuşma dinlemekte olduğunu aklından geçirdi.

--Zaten o çocuk yaşta buraya kendi başına gelmiş olması, nasıl ve ne zaman kazanmış olduğunu düşündüren bir istikamet duygusuna sahip olduğunu gösteriyordu. Hayat yolunda kimsenin kolay kolay cesarette bulunup gerçekleştiremeyeceği bir tercihle kaderin değişmez çizgisi örtüştü. Bu müstakim insan, hayatı boyunca bir an dahi yürüdüğü yoldan sapmadı. Tekkesi olmayan ve kimseye icazet vermeyen bir şeyhin müridi idi. Onu kimden duydu, yoksa rüyasında mı gördü, nasıl buldu… Bunlar hep sır olarak kaldı. Doğrusu, burada o şeyhin Osman Efendiden başka müridi de yoktu. Bu şeyh, hanımı epeyce bir zaman önce vefat etmiş olan yaşlı bir insandı. Esasen buranın halkı, yaşlı adamın hizmetinde bulunan bu

çocuğun onun uzaktan akrabası olduğunu düşünürdü. Gariptir, iyi hatırlıyorum, çocuk bu yaşlı adamın yanında büyüdü. Uzun seneler ona yoldaş oldu. Şeyh vefat ettiğinde yüz yaşını geçmişti. Bu sırada hocasının kaybıyla gözyaşlarını içine akıtan Osman Efendi ise henüz kırkında olmalıydı. Çok az kişinin katılmış olduğu o cenazede vardım. Sanki bir imtihanın gereği gibi, gözlerimizin önündeki perde, birçok şeyi görmemizi engeller. Eğer bu olmasa, sıradan hayatın içindeki zenginliklerin farkına varırız. Maalesef Osman Efendinin bir hazine olduğunu bilen şehirde pek azdı. O, insanların kendisinden ders alacağı biriydi. Hal ehli olan Osman Efendiyi sadece izlesinler. Nasibi olanlara ders almak için bu yeterdi.

Yaşlı adam bir süre sustu. Kadı Efendi zihninde şekillendirmeye çalıştığı amcasının hala muallakta olduğunu düşündü. Sadece 'yalnızlığın' belirgin olduğunu görüyordu. Osman Efendiyi inzivaya çeken nedir ki… Onu anlamakta zorlanıyordu. Sanki hayattan kopuk.. sanki başından beri ölüm gününü bekleyen.. tamamen hayal mahsulü biri… Ve sanki hiç yaşamamış… Ayakları yere basmayan bir tasviri, süregelen bir hayatın içine nasıl yerleştirecekti. İhtiyar adamın konuşmasına devam etmesiyle bu belirsizlik, daha da yoğunlaştı.

---Osman Efendi vefat ettiğinde ise, sancakta onu tanımayan çok insan olduğu anlaşıldı. O, neredeyse herkes için, adeta herhangi biri idi. Öylesine silik ki, varlığı ile yokluğu fark edilmiyordu. Kendisini çok iyi gizlemişti.

Dikkati çekmemeyi başarmıştı. Şeyhinin vefatıyla birlikte yirmi yıl boyunca adeta bir ‘görünmeyen insan’ olmuştu. Buna rağmen, nasıl olduysa oldu, anlamlı şekilde şehir mezarlığı yerine hiç aksatmadan namazlarını içinde eda ettiği Ulu Caminin haziresine defnedildi. Biliyorsunuz böyle yerler genelde yapının banileri ya da şeyh ve hocalara tahsis edilir. Osman Efendi halkın nazarında alelade biri olduğu halde bunu muhakkak ki, hak ediyordu. Fakat ne var ki, buraya defnedilmesi, kesinlikle ona olan bir kadirşinaslık da değildi. Sonra da, kader hükmünü, ne yazık ki, o andan itibaren icra etmeye başladı. Üzerine kara bulutların çöktüğü şehir, önü alınamaz bir felaketler zinciriyle karşı karşıya gelerek, süratle dağılmaya başladı.

Yaşlı adamın bir süre devam eden sessizliğini, sonunda sabırsızlanmaya başlayan Kadı Efendinin sorusu bozdu. “Ne oldu ki?..”

--İnsanların ne yapacaklarını kara kara düşünmeye başladığı kurak geçen bir yıldan sonra, şehrin tarihinde görülmemiş bir sel afeti yaşandı. Evlerin bir kısmı içindekilerle birlikte, gördüğün o dereye sürüklendi. Ve daha yaralar sarılmadan, bu defa bir salgın hastalık görüldü. İnsanlar kırıldı. Sapır sapır döküldü. Cenazeler ortada idi. Kimsede ayakta duracak bir güç, bir maneviyat kalmamıştı. Bu arada her felaketin ardından şehrin nüfusu biraz daha azalıyordu. Düzen bozulmuştu. Bir asayişsizlik vardı. Bir felaket daha geldi. Bu defa şehrin önemli bir bölümünde çok sayıda kişiye mezar olan bir toprak

kayması yaşandı. Tedbir alınmasında her defasında gecikmiş olan hükümet sonunda şehrin yerinin değiştirilmesine karar verdi. Ve sonra çok kısa bir zamanda burası süratle terk edildi. İnsanlar geride hiçbir şey bırakmamacasına evlerinin kapılarını, pencerelerini söküp söküp götürdüler. Asırlardır cedlerinin izini takip etmiş olan bu insanlar, nihayette tahammül sınırlarını zorlayan felaketlere direnemeyip, yuvalarını terk ettiler. Bunu yaparken, nasıl becerdilerse, hafızalarında yer eden bütün anılarını da adeta hiç yaşanmamış gibi, ortadan kaldırdılar.

-Muhakkak ki, hiç kolay olmadı bu, dedi Kadı Efendi.

-Başlarına gelen talihsizlikleri kabullenemediler. Olaylara olduğundan farklı anlamlar yükleyerek yaşananları tahrif ettiler. Yok saydılar. Yaşanmamış kabul ettiler. Unuttular. Gerçekten bunun anlaşılması kolay değil. Yeni hayatlarına dört elle sarılırken, her şeye baştan başlamak. Olayların ruhu çökerten etkisine karşı muhakkak ki, ancak böyle baş edebilirlerdi. O günlerden hiç söz etmediler. Olanların acısını hissetmemek için olayları hatırlatacak her anıyı hafızalarında bastırdılar. Ne var ki, çocuklarına da korkularını aynen aktardılar.

Yaşlı adamın felaketlere uğrayan şehir halkını böyle tahlil etmesi, Kadı Efendiyi ürküttü. Rahatsız olmuştu. Bu anlatılanlarda kendi hayatına da uyabilecek taraflar olduğunu hissetmişti. İnsanın davranışlarına etkisi olan fakat kendisinin farkında olmadığı bir takım etkenler

olabileceğini kabul ederdi. Tıpkı dua ederken olduğu gibi; ".. gerek bilerek gerek bilmeyerek…" Ne var ki, bulunduğu pozisyonda 'her şeyi bildiğini var sayma ile duadaki farkında olmadan yapılabileceklerin tasdiki' birbiriyle hiç de uyumlu görünmüyordu. Ve bu, biraz da insanın kendisinden bile gizlediği gerçekler arasında yer almakta idi… Bireysel tarafının yok sayılarak bastırılması, kendisine mahsus bir problem değildi. Şehir halkının yaşanan zorlukları yaşanmamış sayması, Kadı Efendinin kendisinin de bir parçası olduğunu düşündüğü sistemin, varlığını insanların bireysel taraflarını yok sayan bir zihniyete dayandırmasıyla benzeşiyordu. Artık kendisi gibi olanlar, bilerek ya da bilmeyerek sistemin işleyişine hizmet eden çarkların dişlilerinden biri olmaktaydı.

Kadı Efendi sıkılmaya başladığını aklından geçiriyordu ki, ileride bir duvar kalıntısı dikkatini çekti. Onu bunaltan düşüncelerden adeta farkında olmadan uzaklaşmak üzere sanki konuyu değiştirmek için bu bir fırsattı. Kiliseye benziyor, diye mırıldandı. Yaşlı adam tasdik etti. "Buradaki kaderi gayrimüslimler de aynen yaşadılar. Onların Müslüman topluma kolay ayırt edilmezcesine iyice karıştığı söylenebilir. Ne var ki, kendi dillerini bile unutmuş, ibadetlerini dahi Türkçe yapan bu insanları felaketlerden sorumlu tutmak, burada hiç kimsenin aklından bile geçmedi. "

Sonra tekrar Osman Efendiye dönerek, sanki esef edercesine, “onu kimse anlamadı”, dedi. “Şehir için belki de son bir dersti.”

Kadı Efendi ihtiyar adamın konuşmasının belirsiz bir istikamete yöneldiğini düşündü. Mistik bir yorumla, günaha yönelen bir toplumun varlığının devamını içindeki kıymetli bir şahsa borçlu olduğunu düşünmek gibi… Yaşlı adamın ileri sürdüğü İlahi gazabın gecikmesinin sevgili bir kulun varlığına bağlı olduğu düşüncesi, birçoklarına hoş görünebilirdi, fakat Kadı Efendi böyle bir açıklamayı kabul etmezdi. Şehrin yok oluşunun makul açıklaması yeterince ikna edici idi. Ona ayrıca İlahi bir ceza atfetmek, Kadı Efendi’ye hiç de doğru gelmiyordu.

Kendi kendine söylenir gibi, amcamı henüz tanıyamadım, dedi.

Yaşlı adam umulmadık şekilde, karşılaşmış olsaydın da tanıyamayabilirdin, diye alçak sesle söylendi.

Fakat Kadı Efendinin kulakları iyi işitiyordu. Bu karşılığı anlamlı, biraz da peşinen incitici buldu. Yaşlı adamın bu söylediklerini açıklamasını istedi. “Nasıl yani?..”

O ise, bunun için hemen söze başlamadı. Tıpkı hazirede Osman Efendinin kabrini bulmadan önceki ruh haline büründü, kısa bir tefekkür hali yaşadı. Bu bekleyiş esnasında ise Kadı Efendi, niye aceleci olduğunu aklından

geçirdi. Amcası hayatında bilinmeyen bir etkiye sahipti. Yıllarca kafasında canlandırmış, ona hayallerinde esrarlı bir kişilik kazandırmıştı. Gerçekten esrarlı bir kişiliği mi vardı… İhtiyar adam sonunda konuşmaya başladı.

--Peygamber efendimizin Mirac'da nail olduğu yakınlıktan sonra bile insanların arasına döndüğünde, halktan biriymiş gibi dünyevi işlerine devam ettiği anlatılır. Çünkü Allah onun manevi hallerini halkın bilmesini istemez. Bu sebeple, Peygamberimiz kendisini insanlara dış görünüşüyle gösterir… Mevlana Celaleddin öldüğünde, Kirmanlı Şeyh feryatlar içerisinde bağırıp çağırarak, "Ey Aziz!.. Ey aziz!.." diye çığlık atar. Sen nasıl gelip gittin de hiç kimse seni tanımadı. O dünyaya geldi. Bir iki gün yüzünü gösterdi. Sonra öyle çabuk çıkıp gitti ki, kim olduğunu bilemedim…" Tebrizli Şemseddin de itiraf eder. "Allah'a yemin ederim ki, ben, Mevlana'yı tanımaktan acizim…" Iraklı Fahreddin de Mevlana'nın anlaşılmadığını tasdik eder. "Hiç kimse Mevlana'yı gerektiği gibi anlayamadı. O bu dünyaya garip olarak geldi, garip olarak gitti", der.

Kadı Efendi sözün Osman Efendiye gelip dayandığını düşündü. Yani, Evhadüddin, Fahreddin, ve Şemseddin büyük insanlardı. Onlar bile bilmekten, tanımaktan, farkına varmaktan acizdiler. Ama acziyetlerinin farkındaydılar. Bu durumda, demek ki, amcası Osman Efendiyle karşılaşmış olsa da tabii olarak tanıyamayabilir, onu anlayamayabilirdi. Bunu tasdik etti.

“Fakat bu adam da bir çoban değil mutlaka. Ömrü okumakla, bilgi sahibi olmakla geçmiş biri olmalı. Ya da kıymetli insanların dizi dibinde bulunmuş, onların rahle-i tedrisinden geçmiş biri… Ne var ki, onun da talebeleri yok… Sadece koyunlara çobanlık yapıyor… Ve hiç kimse bu yaşlı adamın bilge biri olduğunu düşünemez.”

Kadı Efendi almış olduğu fıkıh eğitiminin mistik eğilimlere hiçbir şekilde izin vermediğini kabul ediyordu. Belki de hayatında bu mistik duygularla ilgili tek zaafın, amcası Osman Efendi olduğunu aklından geçirdi. Uzun yıllar zihnini meşgul etmiş olan bu bilinmeyen amcanın, sonunda yine bir bilinmezlik halesi içinde kalacağını görüyordu. Herhalde hiç evlenmedi, diye aklından geçirdi. Geriye ondan hiçbir şey kalmadı. Rüzgarda savrulan bir toz zerresi gibi… Ya da şiirde söylendiği üzere, “bu dünyaya bir garip olarak geldi ve bir garip olarak gitti”. Aslında, bu olayda akıllı zihinler için belki alınacak iyi dersler var. Fakat ben, hala şaşkınlık ve hayal kırıklığı içindeyim. İyi ama, ne bulmayı umuyordum ki…

O andan itibaren yaşlı adamın amcası hakkında söyleyebilecekleri, peşinen önemini kaybetmişti. Zaten o da Osman Efendi’nin ismini bir daha ağzına almadı. Koyunların yanına döndüklerinde, öğle yemeğini birlikte yemeyi teklif ettiyse de, yukarıdaki suyun başında kendisini bekleyen zaptiyeleri bahane etti. Sanki yaşlı adamla bir müddet daha beraber olmaları halinde birçok düşüncesinin değişebileceğinden korkmuştu. Kendisine

hoca ya da şeyh aramıyordu. Doğrusu, amcası Osman Efendi ile aslında kişilik olarak uzaktan yakından hiçbir benzerlikleri yoktu. Kendini tahlil ediyordu. Ulu Caminin yıkıntıları arasında yaşlı adamın birçok kabir arasından amcasının kabrini bulmasına hiç şaşırmamıştı. Bu durumu rasyonalize ediyordu. Düşündü ve hatırladı, diye aklından geçirdi. Ömrü zaten burada geçmiş. Bulması beklenirdi. Yine de kendisini tereddüde düşüren yaşlı adamın yüzüne son bir defa daha alıcı gözle baktı. Sadece zamanın insan bedenindeki tabii tahribatı… Olağan dışı bir ifade, bir belirti, bir iz göremiyordu. Hayır, diye aklından geçirdi. İnsan sarrafı değilim. Zaten bu tip olağanüstü durumlara inanmıyorum. Ayrılırken göstermiş olduğu ilgi ve yardımlarından dolayı adama teşekkür etti.

-Siz olmasaydınız, amcamın kabrini bulamazdım, dedi.

-Ehemmiyeti yok, diye karşılık verdi yaşlı adam. Biliyorsunuz, buraya gelmeden de okuduğunuz dua, ona ulaşırdı. Fakat siz uzun bir yolu göze aldınız. Ümit ederim, aradığınızı bulursunuz. Şimdi olmasa da…

O anda bunları söylerken yaşlı adamın aslında başından beri göstermiş olduğu etkileyici nezaketin farkına vardı. Bu incelik, içtenliği ve aradaki mesafeyi öylesine inanılmaz bir uyumlulukla barındırıyordu ki, Kadı Efendi kendisini adeta yabancı bir alemde hissetmişti. İnsan ilişkilerinde böylesine bir zerafeti ne zaman görmüş olduğunu hatırlamıyordu. Ayrıca, sanki yaşlı adamın kendisiyle görüşmek için yıllarca gelmesini

beklemiş olması düşüncesi de nereden çıkmıştı. Bu ince davranışlar, bir masalın vazgeçilmez ögeleri gibi, böylesine inanılmaz hayallere sevk edici bir rol oynuyordu. Açıkçası, çatışma halinde idi.

Aklımdan geçenleri okuyor, diye düşündü. Hayal kırıklığına uğradığımı anladı. İçinde mahiyetini kestiremediği bir acelecilikle, oradan bir an önce uzaklaşmak istiyordu. Sonra, ayrıldığı takdirde geri dönüşün olmayacağını da fark etti. Yaşlı adamın ellerine sarılarak onları öpmeyi hayal etti. Bunun kendi kişiliğine ters olduğunu biliyordu. Anlaşılmaz bir kararsızlık halinde idi. Uzaklaşmak istiyordu, fakat bir türlü ayrılamıyordu. Bu bocalama belki sadece birkaç saniye sürmüş, fakat Kadı Efendiye oldukça uzun gelmişti. Başını önüne eğerek, Allah'a emanet olun, dedi ve yürüdü.

Aklı karışıktı. Sadece aklının değil, duygularının da allak bullak olduğunu düşündü. Bu durumu hayatı boyunca hep istikrarlı olmuş olan kendisine yakıştıramıyordu. Herkese akıl veren, yol gösteren, ne yapacağını söyleyen biri olarak, bu yaştan sonra, bir bocalamayı tabiatına aykırı buluyordu. Hayatı, her şeyi bir sisteme göre aklileştirme ustalığı, kendisinde o anda başarısız görünmekteydi. Bu karışıklığı açıklamanın, en akılcı şekilde de olsa, yetersiz kalacağını düşünüyordu. Amcasının ruhuna bir Fatiha okumanın kendisine ne kadar ferahlık vereceğini aklından geçirdi. Başkaları kendisine böyle bir durum ile gelmiş olsa, onlara vereceği aklın

kendisine yetmeyeceğini görüyordu. Fakat değil Fatiha, ya da Yasin okumak, hatim indirmek bile iç dünyasındaki karmaşıklığa çare olarak görünmüyordu. Bu durum, dışarıdan alınacak manevi bir destekten çok, kendi kendisiyle hesaplaşmayı gerektiren bir durumdu sanki. Canı sıkılmıştı. Bu hesaplaşmanın nerelere varabileceğini düşünmek bile istemiyordu. Var olan bir binanın çürük temeller üzerine inşa edilmiş olması ihtimali bile katlanılmaz geliyordu. Kafasında uzun yıllar içerisinde inşa etmiş olduğu dünya ile karşılaşmış olduğu dünyanın farklı oluşu, ona büyük bir hayal kırıklığı yaşatmıştı. Küçümsediği, önemsemediği, yok saydığı bir dünya, karşısında varlık kazanmıştı. Sonunda, esasen o dünya da hakikatin bir yüzü idi. Görmemezliğe gelmek ile varlığı ortadan kalkmıyordu. Şehir yıllar önce terk edilmişti. Yaşlı adam bugünkü karşılaşma için kendisini yıllardır beklemekteydi. Aynı anda amcası Osman Efendi ile arasındaki inanılmaz bağı gördü. Ondaki çılgınlık ile kendisindeki arayış birbirine benziyordu. İkimiz de hayallerimizin peşinden gittik, diye düşündü. O meczup amcasına duymuş olduğu merakın, anlaşılmaz şekilde hayranlık duygusuna dönüşmeye başladığını hissetti. Bu esrarengiz adam, nasılsa, istikamet sahibi idi ama hedefini bulması ve üzerine gitmesi için de inisiyatif sahibi olması gerekiyordu. Ne zaman bu gücü elde etti ki… Birçok yetişkin, acz içerisinde ne yapacağına karar veremezken, o nasıl oldu da küçük yaşta bu işin üstesinden gelebildi. İnsanların ne diyeceğine hiç aldırış etmeden ömrü boyunca melametvari bir hayat yaşadı.

Ne zaman sonra, sanki bir uykudan uyanmışçasına dalmış olduğu düşüncelerden at sırtında dönüş yolunda olduklarını fark etti. Çok konuşan zaptiye, Kadı Efendi bu adamlar tekin değil, diyordu. Hayatları cinlerle geçiyor. Sağı solu belli olmaz bunların.

Karanlığa kalma endişesiyle uzaktan şehrin solgun ışıkları fark edildiğinde, zaptiyelerin canlandıkları, neşelerinin geldiği görülüyordu.